

Research Paper

Predicting School Principals' Entrepreneurial Orientation Based on Personality Traits and Psychological Capital

Hedayat Tirgar ^{1*}, Javad Keyghobadi ²

1 Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Literature and Humanities, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran

2. Ma student in Educational Management, Department of Educational Sciences, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran

Article Info:

Received: 2023/04/17

Accepted: 2023/7/19

PP: 79-91

Use your device to scan and read the article online:

DOI: 10.22098/AEL.2023.13278.1308

Keywords:

personality traits,
psychological capital,
tendency to entrepreneur,
School Principals

Abstract

Background and Objective: Entrepreneurship in education is a systematic and continuous process that, on one hand, leads to the effective identification and exploitation of all internal and external resources of the educational system and, on the other hand, creates new teaching-learning opportunities. This study aimed to examine the relationship between personality traits and psychological capital with entrepreneurial orientation among secondary-school principals.

research methodology: This study is applied in purpose and descriptive-survey (correlational) in data collection method. The statistical population comprised all secondary-school principals in Qaenat County, and the sampling method was a complete enumeration. Standard questionnaires were used to collect data: Goldberg's Personality Traits (1999), Luthans et al.'s Psychological Capital (2007), and Stewart's Entrepreneurial Orientation (2009). Data were analyzed using SPSS and AMOS statistical software.

Findings: The personality traits of extraversion, conscientiousness, and openness to experience have a direct and significant effect on psychological capital. Neuroticism has a significant negative relationship with psychological capital. Agreeableness does not show a significant relationship with psychological capital. The results also indicate a positive (direct) and significant effect of extraversion, conscientiousness, and openness to experience on entrepreneurial orientation. Neuroticism has a significant negative (inverse) relationship with entrepreneurial orientation. Psychological capital has a direct and significant relationship with entrepreneurial orientation.

Conclusion: The present results confirm the structured role of personality traits and emphasize the necessity of integrating individual and organizational interventions to enhance entrepreneurial orientation among secondary-school principals, a recommendation that recent emergent studies also propose as a practical strategy.

Citation: Tirgar H., Keyghobadi J. (2026). Investigating the relationship between personality traits and psychological capital with entrepreneurial orientation among the principals of high school. *Journal of Applied Educational Leadership*, 6(4), 79-91. Persian [<http://dx.doi.org/10.22098/AEL.2023.13278.1308>]

***Corresponding author:** Hedayat Tirgar

Address: Department of Educational Sciences, Faculty of Literature and Humanities, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran

Tell: 09133431938

Email: H.tirgar@uk.ac.ir

Extended Abstract

Introduction:

The education system serves as the starting point for constructing and transforming the future and is the focal axis of change and development in society. Education stakeholders acknowledge that schooling is the best solution for effectively confronting the complexities of human societies. In recent decades, educational systems have faced challenges such as rapid technological changes, the need for innovation in learning, and the imperative to respond to social and economic transformations (Ahmadi et al, 2024). Meanwhile, the role of school principals, especially at the secondary level, has moved beyond traditional management toward transformational and entrepreneurial leadership. Educational entrepreneurship, as an innovative strategy, requires principals to possess specific personality traits and high psychological capital; these two factors can strengthen innovative, opportunity-seeking, and resilient behaviors within the school environment (Sweetland & Hoy, 2025). Entrepreneurship in education is a systematic and continuous process that, on the one hand, leads to the identification and effective utilization of all internal and external resources of the educational system and, on the other hand, creates new teaching and learning opportunities. The role of education in entrepreneurship is highly significant because of its strong influence on society, and any change within it quickly affects the wider community (Mohammadi et al, 2019). Recent studies have shown that personality traits such as extraversion, conscientiousness, openness to experience, and emotional stability play an important role in shaping entrepreneurial orientation. These traits directly influence the propensity for entrepreneurship in educational settings and can strengthen opportunity-seeking behaviors among school principals (Neupane et al, 2025). Organizations that want to achieve successful organizational entrepreneurship must adopt an entrepreneurial orientation as their strategic foundation. Entrepreneurial orientation encompasses strategic approaches and managerial decision-making styles in business activities and promotes managerial behaviors based on innovation, proactiveness, and risk-taking. This orientation functions as a strategic advantage that enables the organization to identify opportunities and organize resources to exploit them (Craig & Travis, 2022). Recent research in higher education emphasizes that personality traits and psychological capital can be significant predictors of entrepreneurial behaviors in educational settings. Principals are the most important agents of change and progress in schools, and a principal's personality and behavior have a significant impact on school staff and the achievement of educational goals. Therefore, educational leaders should improve the learning environment and create an appropriate organizational climate in schools to provide conditions in which an entrepreneurial spirit can develop among teachers and students and entrepreneurial behaviors can be promoted more widely.

Methodology:

This study is descriptive with a correlational design and, in terms of objective, is developmental-applied. The statistical population comprised all secondary school principals in Qaenat County for the 1402–1403 academic years, totaling approximately 200 individuals. The sampling method was complete enumeration (census). Three questionnaires were used for data collection:

Goldberg's Personality Traits Questionnaire (1999): 21 items measuring Extraversion; Agreeableness; Conscientiousness; Neuroticism; Openness to Experience, scored on a 5-point Likert scale. Reported validity = 89.5% and was at an acceptable level (Cronbach's $\alpha > 0.70$).

Luthans et al. Psychological Capital Questionnaire (2007): 24 items measuring Self-efficacy; Hope; Resilience; Optimism, scored on a 6-point Likert scale. Reported validity = 89.2% and was at an acceptable level (Cronbach's $\alpha > 0.70$).

Stewart's Entrepreneurial Orientation Questionnaire (2009): 10 items measuring Entrepreneurial Orientation; Risk-Taking; Proactiveness, scored on a 5-point Likert scale. Reported validity = 92.0% and was at an acceptable level (Cronbach's $\alpha > 0.70$).

Internal consistency was examined in a pilot study with 30 participants drawn from the sample. Cronbach's alpha was computed for the questionnaires and, since all alpha coefficients exceeded 0.70, the internal reliability of all scales and subscales was confirmed. These statistics indicate that the questionnaires have high reliability. Each response option was assigned a numerical score and item scores were aggregated to construct the study variables. Data analysis was performed using SPSS v27 and AMOS v24. The significance level was set at $\alpha = 0.05$. Hypotheses were tested using confirmatory factor analysis and structural equation modeling.

Results:

The structural equation modeling results indicate a positive and significant direct effect of Extraversion on Psychological Capital ($\beta = 0.488, p < .05$), Conscientiousness on Psychological Capital ($\beta = 0.459, p < .05$), and Openness to Experience on Psychological Capital ($\beta = 0.404, p < .05$). The results also indicate a positive and significant direct effect of Extraversion on Entrepreneurial Orientation ($\beta = 0.258, p < .05$), Conscientiousness on Entrepreneurial Orientation ($\beta = 0.214, p < .05$), and Openness to Experience on Entrepreneurial Orientation ($\beta = 0.318, p < .05$), such that increases in these personality traits among secondary-school principals

correspond to increases in their entrepreneurial orientation. The results further indicate a negative and significant relationship between Neuroticism and Entrepreneurial Orientation ($\beta = -0.230$, $p < .05$). The results also indicate a positive and significant direct effect of psychological capital on entrepreneurial orientation ($\beta = 0.322$, $p < .05$). The personality traits Extraversion, Conscientiousness, Neuroticism, and Openness to Experience, in addition to their direct effects, also influence Entrepreneurial Orientation indirectly through the mediator Psychological Capital. Bootstrap confidence interval calculations for the mediator role of Psychological Capital produced an interval of (0.457, 0.811), and because this confidence interval does not include zero, the indirect effect is considered significant. Accordingly, the mediating effect of Psychological Capital on the relationship between personality traits and Entrepreneurial Orientation is confirmed.

Discussion and conclusion

The findings of the present study indicate that Extraversion, Conscientiousness, and Openness to Experience are directly and positively associated with Psychological Capital, while Neuroticism has a negative effect and Agreeableness showed no significant relationship. This pattern of results aligns with recent evidence while reflecting some notable disagreements. Specifically, the importance of Extraversion and Conscientiousness in strengthening PsyCap components such as self-efficacy and resilience is consistent with studies reporting direct links between Big Five traits and psychological capital and key competencies (Hu, Li, & Song, 2023). The clear role of Openness to Experience in promoting innovation and receptiveness to opportunities places our findings alongside evidence that identifies Openness as a strong predictor of innovative orientations and opportunity seeking (Pandey, Uprety, & Risal, 2023). Conversely, the negative consequence of Neuroticism in undermining PsyCap and thereby reducing entrepreneurial orientation is consistent with recent case and survey studies that consider anxiety and emotional instability as impediments to the development of psychological resources and innovative motivation (Chao et al., 2024). The noteworthy lack of significance for Agreeableness can be explained by recent reviews indicating that Agreeableness's effect on innovation depends on cultural context and interaction with social or organizational support capital, suggesting this trait may require conjunction with environmental factors to reveal its influence (Nguyen, Cao, & Nguyen, 2024). Moreover, the present study's evidence for both the direct effect and the mediating role of Psychological Capital in the relationship between personality and entrepreneurial orientation is consonant with recent empirical models; these studies show that personality shapes internal PsyCap resources, enhancing individuals' capacity to take risks, recover from failure, and pursue innovation, thereby justifying both direct and indirect pathways of influence (Hu et al., 2023; Pandey et al., 2023). Overall, the current results, while confirming the structured role of personality traits and PsyCap, emphasize the need to integrate individual interventions (PsyCap enhancement) and organizational measures (supportive climate and encouragement of innovation) to boost entrepreneurial orientation among secondary-school principals, a recommendation also advanced in emerging research as a practical strategy. Strengthening principals' internal psychological resources can simultaneously amplify the enabling effects of constructive personality traits and mitigate the influence of inhibiting traits, and should be adopted as a strategic objective in policy and professional development programs aimed at increasing entrepreneurial orientation in schools.

Reference:

- Abbas, M., Shah, S. I. A., & Raza, H. (2023). *Impact of psychological capital and personality traits on entrepreneurial behavior in higher education institutions*. Journal of Entrepreneurship in Emerging Economies. [DOI: 10.1108/JEEE-03-2023-0042]
- Ahmadi, F., Abdollahi, H., Khorsandi Taskouh, A., & Taheri, M. (2024). *Analysis of the current status of educational leadership in Iran's education system*. Educational Leadership Journal, 5(2), 172–195. [DOI: 10.22098/acl.2024.14544.1411]
- Chao, M., Rozgonjuk, D., Elhai, J. D., Yang, H., & Montag, C. (2024). Personality associations with online vs. offline social capital and life satisfaction. BMC Psychology, 12, Article 763. [DOI: 10.1186/s40359-024-02265-9]
- Craig, S. B., & Travis, J. (2022). Personality and entrepreneurial behavior: Relations among entrepreneurship-relevant traits and entrepreneurial status, intentions, and prior venture experiences. Psych, 4(4), 91–108. [DOI: 10.3390/psych4040068]
- Ebrahimi, E., & Khanifar, H. (2025). Identifying the important and fundamental challenges of educational and school management in the horizon of 2025. Applied Educational Leadership, 6(3), 56-79. [Doi: 10.22098/acl.2025.17018.1555]

Predicting School Principals' Entrepreneurial Orientation Based on Personality Traits and Psychological Capital

- Hu, A., Li, X., & Song, H. (2023). *The influence of Big Five personality traits on college students' key competencies: The mediating effect of psychological capital*. *Frontiers in Psychology*, 14, Article 1242557. [DOI: [10.3389/fpsyg.2023.1242557](https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1242557)]
- Kadkhoda, M. , PourShafei, H. and Ghasemi, S. (2025). The position, role and challenges of educational leaders: a qualitative research. *Applied Educational Leadership*, 6(2), 102-121. [DOI: [10.22098/ael.2025.16222.1498](https://doi.org/10.22098/ael.2025.16222.1498)]
- Mia, M. M., Rahman, M. A., Ahmed, S. F., Iqbal, M. M., & Khan, M. S. (2025). *Entrepreneurial intention: The role of psychological factors and cognitive process in entrepreneurship*. *Revista de Gestão*, 32(1), 19–38. [DOI: [10.1108/REGE-03-2025-0042](https://doi.org/10.1108/REGE-03-2025-0042)]
- Mahfud, T., Triyono, M. B., Sudira, P., and Mulyani, Y. (2020). The influence of social capital and entrepreneurial attitude orientation on entrepreneurial intentions: the mediating role of psychological capital. *Eur. Res. Manag. Bus. Econ.* 26, 33–39. [DOI: [10.1016/j.iiedeen.2019.12.005](https://doi.org/10.1016/j.iiedeen.2019.12.005)]
- Mohammadi, S., Hosseini-Nia, G., & Dastani Mobarakeh, M. (2019). *The mediating role of individual entrepreneurial orientation in the relationship between entrepreneurship education and students' entrepreneurial intention*. *Journal of Entrepreneurship Development*, 16(5), 231–251. [DOI: [10.22059/jed.2023.355074.654141](https://doi.org/10.22059/jed.2023.355074.654141)]
- Nguyen, T. D., Cao, T. H., & Nguyen, T. M. (2024). Psychological capital: A literature review and research trends. *Asian Journal of Economics and Banking*, 8(3), 412–429. . [DOI: [10.1108/AJEB-08-2023-0076](https://doi.org/10.1108/AJEB-08-2023-0076)]
- Neupane, S. M., Bhattarai, P. C., & Lowery, C. L. (2025). *Personality traits in describing entrepreneurial intentions: A sequential mixed methods study*. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 14, Article 50. [DOI: [10.1186/s13731-024-00459-4](https://doi.org/10.1186/s13731-024-00459-4)]
- Pandey, D. L., Uprety, S. K., & Risal, N. (2023). *Personality traits and their impact on the social entrepreneurial intentions of management students: A test of Big Five personality approach*. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 12, Article 72. [DOI: [10.1186/s13731-023-00342-8](https://doi.org/10.1186/s13731-023-00342-8)]
- Shome, M. (2023). *Interrelation between personality characteristics and social capital in formation of entrepreneurial intention: A conceptual framework*. *International Journal of Professional Business Review*, 8(3). [DOI: [10.26668/BUSINESSREVIEW/2023.V8I3.1124](https://doi.org/10.26668/BUSINESSREVIEW/2023.V8I3.1124)]
- Sweetland, S. R., & Hoy, W. K. (2025). *Revealing entrepreneurial acting and thinking among school leaders*. *Journal of Educational Change*. [DOI: [10.1080/15700763.2025.2471373](https://doi.org/10.1080/15700763.2025.2471373)]
- Travis, J., & Craig, S. B. (2022). *Personality and entrepreneurial behavior: Relations among entrepreneurship-relevant traits and entrepreneurial status, intentions, and prior venture experiences*. *Psych*, 4(4), 91–108. [DOI: [10.3390/psych4040068](https://doi.org/10.3390/psych4040068)]

مقاله پژوهشی

پیش‌بینی کار آفرینی مدیران مدارس بر اساس ویژگی‌های شخصیتی و سرمایه روانشناختی

هدایت تیرگر^۱، جواد کیقبادی^۲

۱. استادیار و عضو هیأت علمی بخش علوم تربیتی، دانشگاه شهید باهنر کرمان، ایران.

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد، مدیریت آموزشی، دانشگاه شهید باهنر کرمان، ایران

اطلاعات مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۴/۰۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۸/۰۷

شماره صفحات: ۷۹-۹۱

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن
مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید:DOI: 10.22098/AEL.2023.13
278.1308

واژه‌های کلیدی:

ویژگی‌های شخصیتی، سرمایه روان
شناختی و گرایش به کارآفرینی، مدیران
مدارس

چکیده

مقدمه و هدف: کارآفرینی در آموزش و پرورش فرایندی منظم و مستمر است که از یک سو به شناسایی و بهره‌برداری مؤثر از کلیه منابع درونی و بیرونی نظام آموزشی منجر می‌شود و از سوی دیگر موجب ایجاد فرصت‌های جدید یاددهی یادگیری می‌گردد. این پژوهش با هدف بررسی رابطه‌ی بین ویژگی‌های شخصیتی و سرمایه روان شناختی با گرایش به کارآفرینی مدیران مدارس متوسطه انجام شده است.

روش‌شناسی پژوهش: این مطالعه از لحاظ هدف، کاربردی و از نظر شیوه‌ی گردآوری داده‌ها، توصیفی-پیمایشی از نوع همبستگی است. جامعه آماری شامل کلیه مدیران مدارس متوسطه شهرستان قاینات می‌باشد که روش نمونه‌گیری شمارش کامل است. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه‌های استاندارد ویژگی‌های شخصیتی گلدبرگ (۱۹۹۹)، سرمایه روانشناختی لوتانز و همکاران (۲۰۰۷) و گرایش به کارآفرینی استوارت (۲۰۰۹) استفاده شد. داده‌ها با استفاده از نرم افزار آماری SPSS و Amos تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها: ویژگی‌های شخصیتی برون‌گرایی، وجدانی بودن و گشودگی به تجربه بر سرمایه روان‌شناختی اثر مستقیم و معنادار دارند. همچنین بین ویژگی شخصیتی روان رنجوری و سرمایه روان شناختی رابطه کاهشی و معنادار است. بین ویژگی شخصیتی توافق‌پذیری و سرمایه روان شناختی رابطه معنادار وجود ندارد. همچنین نتایج نشان‌دهنده اثر افزایشی (مستقیم) و معنادار ویژگی شخصیتی برون‌گرایی، وجدانی بودن و گشودگی به تجربه بر گرایش به کار آفرینی است. ویژگی‌های شخصیتی روان رنجوری با گرایش به کار آفرینی رابطه کاهشی (معکوس) و معنادار دارد. سرمایه روان شناختی با گرایش به کارآفرینی رابطه مستقیم و معنادار دارد. بر اساس مقدار ضریب تعیین (R^2)، ۱۰ درصد از تغییرات گرایش به کارآفرینی در میان مدیران مدارس متوسطه توسط سرمایه روان شناختی تبیین می‌گردد. همچنین اثر میانجی‌گری متغیر سرمایه روان‌شناختی بر رابطه میان ویژگی‌های شخصیتی و گرایش به کار آفرینی تأیید گردید.

بحث و نتیجه‌گیری: نتایج حاضر ضمن تأیید ساختار یافته نقش صفات شخصیتی بر ضرورت ادغام مداخلات فردی و سازمانی برای ارتقای گرایش به کارآفرینی در میان مدیران مدارس متوسطه تأکید دارد، پیشنهادی که در پژوهش‌های نوظهور نیز به‌عنوان یک راهبرد عملی توصیه شده است. به طور کلی تقویت منابع درونی روان‌شناختی مدیران می‌تواند هم‌زمان توانمندساز صفات شخصیتی سازنده و کاهش دهنده تأثیر صفات بازدارنده باشد.

استناد: تیرگر، هدایت؛ کیقبادی، جواد. (۱۴۰۴). بررسی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و سرمایه روان شناختی با گرایش به کارآفرینی در بین مدیران مدارس متوسطه. فصلنامه علمی - پژوهشی رهبری آموزشی کاربردی، ۶(۴)، ۷۹-۹۱.

*نویسنده مسئول: هدایت تیرگر

نشانی: گروه علوم تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران

تلفن: ۰۹۱۳۳۳۳۱۹۳۸

پست الکترونیکی: h.tirgar@uk.ac.ir

سازمان آموزش و پرورش به عنوان نقطه شروع ساختن آینده و متحول کردن آن محور تغییرات و تحولات در جامعه است. دست اندرکاران تعلیم و تربیت اذعان می‌دارند که آموزش و پرورش بهترین راه حل برای مواجهه موثر با پیچیدگی‌های جوامع بشری است. در دهه‌های اخیر، نظام‌های آموزشی با چالش‌هایی چون تغییرات سریع فناوریانه، نیاز به نوآوری در یادگیری، و ضرورت پاسخ‌گویی به تحولات اجتماعی و اقتصادی مواجه شده‌اند (Ahmadi et al, 2024). امروزه در تمام دنیا برای پیشرفت و توسعه پایدار جامعه از آموزش و پرورش شروع می‌کنند، و نقش مدیریت و رهبری آموزشی و آموزشگاهی در هزاره سوم در پیشبرد اهداف آموزش و پرورش اهمیت زیادی دارد (Ebrahimi & Khanifar, 2025). با گذر زمان تغییرات جهانی با آموزش و پرورش تاثیر می‌گذارند و نیاز به برنامه‌ریزی دقیق و رویکردهای جامع برای مواجهه با تحولات آتی را به وجود می‌آورند (Kadkhoda et al, 2025). در این میان، نقش مدیران مدارس به‌ویژه در دوره متوسطه، از مدیریت سنتی فراتر رفته و به سمت رهبری تحول‌گرا و کارآفرینانه سوق یافته است. کارآفرینی آموزشی به‌عنوان راهبردی نوین، مستلزم برخورداری مدیران از ویژگی‌های شخصیتی خاص و سرمایه روان‌شناختی بالا است؛ دو عاملی که می‌توانند رفتارهای نوآورانه، فرصت‌جویانه و مقاوم در برابر چالش‌ها را در محیط مدرسه تقویت کنند (Sweetland & Hoy, 2025). متأسفانه، بسیاری از رویکردهای فعلی یاددهی - یادگیری قادر به پرورش این مهارت‌ها نیستند و بیشتر بر رویکردهای سنتی تکیه می‌کنند (Orji & Ogbuanya, 2018). کارآفرینی در آموزش و پرورش فرآیندی منظم و مستمر است که از یک سو به شناسایی و بهره‌برداری مؤثر از کلیه منابع درونی و بیرونی نظام آموزشی منجر می‌شود و از سوی دیگر موجب ایجاد فرصت‌های جدید یاددهی یادگیری می‌گردد. نقش آموزش و پرورش در کارآفرینی، به واسطه تأثیر زیادی که در جامعه دارد و هرگونه تأثیر در آن، جامعه را نیز به سرعت تحت تأثیر قرار می‌دهد، بسیار پررنگ است (Mohammadi et al, 2019). مطالعات اخیر نشان داده‌اند که ویژگی‌های شخصیتی مانند برون‌گرایی، وظیفه‌شناسی، گشودگی به تجربه، و ثبات هیجانی نقش مهمی در شکل‌گیری گرایش به کارآفرینی دارند. این ویژگی‌ها به‌طور مستقیم بر تمایل به کارآفرینی در محیط‌های آموزشی تأثیر می‌گذارند و می‌توانند رفتارهای فرصت‌جویانه را در مدیران مدارس تقویت کنند (Neupane et al, 2025). از سوی دیگر، سرمایه روان‌شناختی که شامل مؤلفه‌هایی چون خودکارآمدی، امیدواری، خوش‌بینی و تاب‌آوری است، به‌عنوان یک منبع روانی درونی، نقش مهمی در انگیزش، پایداری و عملکرد کارآفرینانه ایفا می‌کند. به عبارت دیگر، عوامل روان‌شناختی و فرآیندهای شناختی، نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌گیری نیت کارآفرینانه دارند و سرمایه روان‌شناختی می‌تواند به‌عنوان واسطه‌ای بین رهبری اصیل و عملکرد نوآورانه عمل کند (Mia et al, 2025). سازمان‌هایی که می‌خواهند کارآفرینی سازمانی موفق داشته باشند، باید گرایش به کارآفرینی را به‌عنوان بنیان راهبردی خود بپذیرند. گرایش به کارآفرینی شامل روش‌های راهبردی و سبک‌های تصمیم‌گیری مدیران در فعالیت‌های کسب‌وکار است و رفتارهای مدیریتی مبتنی بر نوآوری، پیشگامی، و پذیرش ریسک را ترویج می‌دهد. این گرایش به‌عنوان یک مزیت استراتژیک عمل می‌کند که سازمان را در شناسایی فرصت‌ها و سازمان‌دهی منابع برای بهره‌برداری از آن‌ها توانمند می‌سازد (Craig & Travis, 2022). برنامه‌ریزی رفتاری و گرایش کارآفرینانه نشانگر تمایل سازمان و اعضای آن به اقدام برنامه‌ریزی شده در جهت نوآوری و خلق ارزش است و به همین دلیل در بسیاری از سازمان‌ها به عنوان شاخصی کلیدی برای عملکرد نوآورانه شناخته می‌شود (Shome, 2023). امروزه محیط‌های سازمانی با سرعت تغییرات فناوریانه و فشارهای رقابتی روبه‌رو هستند، بنابراین ایجاد جوی سازمانی که تاب‌آوری، پویایی، نوآوری و روحیه پیشگامی را ترویج کند برای بقا و کسب مزیت رقابتی ضروری است. پژوهش‌های اخیر در زمینه آموزش عالی، تأکید دارند که ویژگی‌های شخصیتی و سرمایه روان‌شناختی می‌توانند پیش‌بینی‌کننده‌های معناداری برای رفتارهای کارآفرینانه در محیط‌های آموزشی باشند. با توجه به نقش کلیدی مدیران مدارس در هدایت منابع انسانی، برنامه‌ریزی آموزشی، و ایجاد فضای نوآورانه، بررسی علمی رابطه بین این دو متغیر روان‌شناختی با گرایش به کارآفرینی، می‌تواند به طراحی برنامه‌های توانمندسازی، انتخاب و تربیت مدیران کارآفرین در نظام آموزشی کمک کند (Abbas et al, 2023). به طور کلی رهبری کارآفرینانه در مدارس موجبات توسعه سازمانی را تسریع کرده و اثربخشی آموزشی را افزایش می‌دهد. پژوهش‌های بین‌المللی در بازه زمانی ۲۰۲۲ تا ۲۰۲۵ نشان می‌دهند که بین ویژگی‌های شخصیتی، سرمایه روان‌شناختی و گرایش به کارآفرینی در میان مدیران مدارس رابطه‌ای معنادار وجود دارد. این مطالعات تأکید دارند که ویژگی‌هایی مانند گشودگی به تجربه، وظیفه‌شناسی و ثبات هیجانی نقش مهمی در

شکل‌گیری رفتارهای کارآفرینانه ایفا می‌کنند. به‌ویژه، مدیرانی که از نظر شخصیتی برون‌گرا و سازگار هستند، تمایل بیشتری به شناسایی فرصت‌ها، نوآوری در آموزش، و پذیرش ریسک‌های سازنده دارند (Pandy et al, 2023 ; Travis & Craig, 2022). از سوی دیگر، سرمایه روان‌شناختی که شامل مؤلفه‌هایی چون خودکارآمدی، خوش‌بینی، امید و تاب‌آوری است، به‌عنوان یک عامل میانجی کلیدی در موفقیت‌های کارآفرینانه شناخته شده است. پژوهش‌ها نشان می‌دهند که مدیرانی با سطح بالای سرمایه روان‌شناختی، در مواجهه با چالش‌های آموزشی و تحولات اجتماعی، عملکرد بهتری در رهبری تحول‌گرا و نوآورانه دارند (Hu et al, 2023). این سرمایه روان‌شناختی نه تنها انگیزه‌های درونی را تقویت می‌کند، بلکه اثر حمایت‌های بیرونی مانند سیاست‌های آموزشی را نیز افزایش می‌دهد. همچنین، چارچوب‌های مفهومی جدید نشان می‌دهند که ترکیب ویژگی‌های شخصیتی با سرمایه اجتماعی می‌تواند به شکل‌گیری نیت‌های کارآفرینانه در محیط‌های آموزشی کمک کند (Shome, 2023). مطالعه تاثیر تاثیر سرمایه اجتماعی و نگرش کارآفرینی بر مقاصد کارآفرینی با نقش واسطه‌ای سرمایه روان‌شناختی نشان می‌دهد که جهت‌گیری کارآفرینی، سرمایه اجتماعی و سرمایه روان‌شناختی به صورت مشارکتی و تعاملی بر قصد کارآفرینی دانشجویان تاثیر می‌گذارد. سرمایه روان‌شناختی در نقش میانجی اثر جزئی مثبت بر رابطه بین قصد کارآفرینی و جهت‌گیری نگرش کارآفرینانه دارد و سرمایه روان‌شناختی به طور کامل واسطه تاثیر سرمایه اجتماعی بر قصد کارآفرینی است (Mahfud et al, 2020). در مجموع، پیشینه تحقیق حاکی از آن است که ترکیب ویژگی‌های شخصیتی مثبت و سرمایه روان‌شناختی بالا می‌تواند گرایش به کارآفرینی را در مدیران مدارس متوسطه تقویت کند. این یافته‌ها زمینه‌ساز طراحی برنامه‌های توانمندسازی روانی و انتخاب مدیران با ظرفیت‌های کارآفرینانه در نظام آموزشی هستند. با توجه به نقش کلیدی مدیران مدارس در هدایت منابع انسانی، برنامه‌ریزی آموزشی، و ایجاد فضای نوآورانه، بررسی علمی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و سرمایه روان‌شناختی با گرایش به کارآفرینی، می‌تواند به طراحی برنامه‌های توانمندسازی، انتخاب و تربیت مدیران کارآفرین در نظام آموزشی کمک کند. این تحقیق از منظر توسعه سرمایه انسانی، ارتقاء کیفیت مدیریت آموزشی، و افزایش پویایی مدارس، دارای اهمیت نظری و کاربردی فراوان است. با توجه به تغییرات سریع و شتابان جهان کنونی، باید به تفکرات نو و نوآوری اهمیت داده شود و برای نهادهای سازش آن‌ها در میان مدیران تلاش نمود؛ همچنین لازم است عوامل مؤثر بر ابتکار، نوآوری و گرایش‌های کارآفرینانه شناسایی و در تقویت آن‌ها کوشیده شود. مدیران مهم‌ترین عاملان تغییر و پیشرفت در مدارس هستند و شخصیت و رفتار مدیر تأثیری چشمگیر بر کارکنان مدرسه و تحقق اهداف آموزشی دارد. بنابراین مدیران آموزشی باید با بهبود محیط یادگیری و ایجاد فضایی سازمانی مناسب در مدارس، زمینه‌ای فراهم آورند که روحیه کارآفرینی در بین معلمان و دانش‌آموزان رشد یابد و رفتارهای کارآفرینانه در سطح گسترده‌تری ترویج شود. با توجه به پیشینه پژوهش و شواهد فراوان درباره اهمیت تاثیر ویژگی‌های شخصیتی و سرمایه روان‌شناختی بر گرایش به کارآفرینی، این پژوهش در پی بررسی این سؤال است که آیا بین ویژگی‌های شخصیتی و سرمایه روان‌شناختی با گرایش به کارآفرینی در میان مدیران مدارس متوسطه رابطه‌ای وجود دارد؟ بر اساس این پرسش چهار فرضیه مطرح شد که عبارتند از:

فرضیه اول: بین ویژگی‌های شخصیتی (برون‌گرایی، توافق‌پذیری، وجدانی بودن، روان‌رنجوری و گشودگی به تجربه) و سرمایه روان‌شناختی مدیران مدارس متوسطه رابطه وجود دارد.

فرضیه دوم: بین ویژگی‌های شخصیتی (برون‌گرایی، توافق‌پذیری، وجدانی بودن، روان‌رنجوری و گشودگی به تجربه) و گرایش به کارآفرینی مدیران مدارس متوسطه رابطه وجود دارد.

فرضیه سوم: بین سرمایه روان‌شناختی و گرایش به کارآفرینی مدیران مدارس متوسطه رابطه وجود دارد.

فرضیه چهارم: بین ویژگی‌های شخصیتی (برون‌گرایی، توافق‌پذیری، وجدانی بودن، روان‌رنجوری و گشودگی به تجربه) و گرایش به کارآفرینی مدیران مدارس متوسطه با توجه به نقش میانجی سرمایه روان‌شناختی رابطه وجود دارد.

روش‌شناسی پژوهش

با توجه به موضوع، هدف، فرضیات و اطلاعات مربوط به این تحقیق، این پژوهش از نظر روش، توصیفی از نوع همبستگی است و از نظر هدف، توسعه‌ای- کاربردی است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه مدیران مقطع متوسطه شهرستان قائنات در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ می‌باشد که تعداد آن‌ها حدود ۲۰۰ نفر بوده و روش نمونه‌گیری هم شمارش کامل می‌باشد.

برای جمع آوری داده‌ها، از سه پرسشنامه استفاده شد که عبارتند از:

۱) پرسش نامه ویژگی‌های شخصیتی گلدبرگ (۱۹۹۹) که ۲۱ سؤال بوده و ابعاد اصلی این پرسش نامه شامل برون گرایی، توافق پذیری، وجدانی بودن، روان رنجوری و گشودگی به تجربه می‌باشد و شیوه نمره‌گذاری آن بر اساس طیف ۵ درجه‌ای لیکرت بود. روایی این پرسش‌نامه برابر با (۸۹/۵ درصد) محاسبه گردید و در سطح قابل قبول ($>0/7$) قرار گرفت.

۲) پرسشنامه‌ی سرمایه روان‌شناختی لوتانز و همکاران (۲۰۰۷) که شامل ۲۴ سؤال می‌باشد و ابعاد اصلی این پرسشنامه، خودکارآمدی، امیدواری، تاب آوری و خوش بینی بوده و شیوه نمره‌گذاری آن بر اساس طیف ۶ درجه‌ای لیکرت بود. روایی این پرسش‌نامه برابر با (۸۹/۲ درصد) محاسبه گردید و در سطح قابل قبول ($>0/7$) قرار گرفت.

۳) پرسشنامه گرایش به کارآفرینی استوارت (۲۰۰۹) که شامل ۱۰ سؤال می‌باشد. ابعاد اصلی این پرسشنامه، شامل گرایش به کارآفرینی، ریسک پذیری و پیش‌گامی می‌باشد و شیوه نمره‌گذاری آن بر اساس طیف ۵ درجه‌ای لیکرت بود. روایی این پرسش‌نامه برابر با (۹۲/۰ درصد) محاسبه گردید و در سطح قابل قبول ($>0/7$) قرار گرفت.

برای بررسی پایایی درونی پرسش نامه‌ها، در یک مطالعه مقدماتی بر روی ۳۰ نفر از افراد نمونه آماری، پایایی درونی پرسشنامه‌های موانع توسعه پژوهشی و انگیزش پژوهشی با استفاده از آلفای کرونباخ محاسبه شده و با توجه به اینکه مقادیر آلفای کرونباخ بالاتر از (۰/۷) قرار گرفت، پایایی درونی تمامی بُعدها مورد تأیید قرار گرفت. همچنین روایی مولفه‌های مختلف بر اساس ضریب آلفای کرونباخ به شرح جدول (۱) می‌باشد.

جدول ۱- روایی مولفه‌های مختلف پرسشنامه

مولفه	روایی
برونگرایی	۰/۷۴
روان رنجوری	۰/۷۳
وجدانی بودن	۰/۷۲
گشادگی به تجربه	۰/۷۰
توافق پذیری	۰/۷۰

مقدار این آماره‌ها نشان داد که پرسشنامه‌ها از پایایی بالایی برخوردارند. در پژوهش حاضر هر یک از عددهای نسبت داده‌شده به گزینه‌ها به عنوان نمره آن گزینه در نظر گرفته شده‌اند؛ بنابراین برای ساخت متغیرهای مورد استفاده از شاخص جمع استفاده شده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS ویراست ۲۷ و AMOS ویراست ۲۴ انجام شده است. در این پژوهش سطح معنی‌داری ۰/۰۵ در نظر گرفته شده است. برای بررسی فرضیه‌های پژوهش از روش‌های آماری تحلیل عاملی تأییدی و معادلات ساختاری استفاده شده است.

یافته‌های تحقیق

فرضیه فرعی اول: بین ویژگی‌های شخصیتی (برون گرایی، توافق پذیری، وجدانی بودن، روان رنجوری و گشودگی به تجربه) و سرمایه روان شناختی مدیران مدارس متوسطه رابطه وجود دارد.

نتایج مدل‌سازی معادلات ساختاری ارائه شده در جدول ۲ نشان‌دهنده اثر افزایشی (مستقیم) و معنادار برون گرایی بر سرمایه روان‌شناختی ($p < 0/05$ ، مقدار، $\beta = 0/488$)، وجدانی بودن بر سرمایه روان‌شناختی ($p < 0/05$ ، مقدار، $\beta = 0/459$) و گشودگی به تجربه بر سرمایه روان‌شناختی ($p < 0/05$ ، مقدار، $\beta = 0/404$) است. به عبارتی می‌توان گفت با افزایش ویژگی‌های شخصیتی مذکور در میان مدیران مدارس متوسطه، سرمایه روان‌شناختی در میان آن‌ها افزایش پیدا می‌کند. همچنین نتایج نشان دهنده رابطه کاهشی (معکوس) میان روان رنجوری بر سرمایه روان‌شناختی ($p < 0/05$ ، مقدار، $\beta = -0/476$) است. بر اساس مقدار ضریب تعیین (R^2)، شدت رابطه میان برون گرایی و سرمایه روان‌شناختی بیش از سایر روابط بود. لازم به ذکر است میان توافق پذیری و سرمایه روان‌شناختی رابطه معنادار برقرار نبود ($p > 0/05$ ، مقدار، $\beta = 0/189$).

جدول ۲- بررسی رابطه متغیرها در فرضیه فرعی اول

فرضیه	ضریب مسیر	آماره t	p-مقدار
برون گرایی ← سرمایه روان شناختی	۰/۴۸۸	۳/۷۸۴	۰/۰۰۱
توافق پذیری ← سرمایه روان شناختی	۰/۱۸۹	۱/۳۰۳	۰/۱۹۳
وجدانی بودن ← سرمایه روان شناختی	۰/۴۵۹	۴/۵۹۶	۰/۰۰۱
روان رنجوری ← سرمایه روان شناختی	-۰/۴۷۶	-۵/۲۷۴	۰/۰۰۱
گشودگی به تجربه ← سرمایه روان شناختی	۰/۴۰۴	۳/۲۸۵	۰/۰۰۱

فرضیه فرعی دوم: بین ویژگی های شخصیتی (برون گرایی، توافق پذیری، وجدانی بودن، روان رنجوری و گشودگی به تجربه) و گرایش به کار آفرینی مدیران مدارس متوسطه رابطه وجود دارد.

نتایج مدل سازی معادلات ساختاری ارائه شده در جدول ۳ نشان دهنده اثر افزایشی (مستقیم) و معنادار برون گرایی بر گرایش به کار آفرینی ($p < 0/05$ مقدار، $\beta = 0/258$)، وجدانی بودن بر گرایش به کار آفرینی ($p < 0/05$ مقدار، $\beta = 0/214$) و گشودگی به تجربه بر گرایش به کار آفرینی ($p < 0/05$ مقدار، $\beta = 0/318$) است به طوری که با افزایش ویژگی های شخصیتی مذکور در میان مدیران مدارس متوسطه، گرایش به کار آفرینی در میان آن ها افزایش پیدا می کند. همچنین نتایج نشان دهنده رابطه کاهشی (معکوس) میان روان رنجوری و گرایش به کار آفرینی ($p < 0/05$ مقدار، $\beta = -0/230$) است؛ به عبارتی می توان گفت با افزایش روان رنجوری در میان مدیران مدارس متوسطه، گرایش به کار آفرینی در میان آن ها کاهش پیدا می کند. بر اساس مقدار ضریب تعیین (R^2)، شدت رابطه میان گشودگی به تجربه و گرایش به کارآفرینی بیش از سایر روابط بود. همچنین میان توافق پذیری و گرایش به کار آفرینی رابطه معنادار برقرار نبود ($p > 0/05$ مقدار).

جدول ۳- بررسی رابطه متغیرها در فرضیه فرعی دوم

فرضیه	ضریب مسیر	آماره t	p-مقدار
برون گرایی ← گرایش به کار آفرینی	۰/۲۵۸	۲/۴۶۳	۰/۰۲۴
توافق پذیری ← گرایش به کار آفرینی	-۰/۰۹۰	-۰/۴۳۷	۰/۶۶۲
وجدانی بودن ← گرایش به کار آفرینی	۰/۲۱۴	۲/۳۶۲	۰/۰۲۵
روان رنجوری ← گرایش به کار آفرینی	-۰/۲۳۰	-۲/۷۵۶	۰/۰۲۱
گشودگی به تجربه ← گرایش به کار آفرینی	۰/۳۱۸	۳/۰۶۲	۰/۰۰۳

فرضیه فرعی سوم: بین سرمایه روان شناختی و گرایش به کار آفرینی مدیران مدارس متوسطه رابطه وجود دارد. نتایج مدل سازی معادلات ساختاری ارائه شده در جدول ۴ نشان دهنده اثر افزایشی (مستقیم) و معنادار سرمایه روان شناختی بر گرایش به کارآفرینی ($p < 0/05$ مقدار، $\beta = 0/322$) است. به عبارتی می توان گفت با افزایش سرمایه روان شناختی در میان مدیران مدارس متوسطه، گرایش به کارآفرینی در میان آن ها افزایش پیدا می کند. بر اساس مقدار ضریب تعیین (R^2)، ۱۰ درصد از تغییرات گرایش به کارآفرینی در میان مدیران مدارس متوسطه توسط سرمایه روان شناختی تبیین می گردد.

جدول ۴- بررسی رابطه متغیرها در فرضیه فرعی سوم

فرضیه	ضریب مسیر	آماره t	p-مقدار
سرمایه روان شناختی ← گرایش به کارآفرینی	۰/۳۲۲	۳/۰۲۲	۰/۰۰۲

فرضیه فرعی چهارم: بین ویژگی های شخصیتی (برون گرایی، توافق پذیری، وجدانی بودن، روان رنجوری و گشودگی به تجربه) و گرایش به کارآفرینی مدیران مدارس متوسطه با توجه به نقش میانجی سرمایه روان شناختی رابطه وجود دارد.

نتایج مدل سازی معادلات ساختاری ارائه شده در جدول ۵ نشان می دهد که ویژگی های شخصیتی برون گرایی، وجدانی بودن، روان رنجوری و گشودگی به تجربه علاوه بر تأثیر مستقیم، به طور غیرمستقیم و از طریق متغیر سرمایه روان شناختی نیز بر گرایش به کار آفرینی تأثیر

می گذارند. همچنین بر اساس محاسبات انجام شده فاصله اطمینان معنی داری از روش بوت استرپ^۱ برای بررسی نقش میانجی متغیر سرمایه روان شناختی برابر (۰/۸۱۱، ۰/۴۵۷) به دست آمد که اگر فاصله اطمینان^۲ صفر را در برنگیرد، فرض بر این است که اثر غیرمستقیم به صورت معناداری وجود دارد. بر این اساس، اثر میانجی گری متغیر سرمایه روان شناختی بر رابطه میان ویژگی های شخصیتی و گرایش به کار آفرینی تأیید می گردد.

جدول ۵- بررسی رابطه متغیرها در فرضیه چهارم

فرضیه	ضریب مسیر		
	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	اثر کل
برون گرایی ← سرمایه روان شناختی ← گرایش به کار آفرینی	۰/۲۵۸	۰/۱۵۷	۰/۴۱۵
توافق پذیری ← سرمایه روان شناختی ← گرایش به کار آفرینی	-۰/۰۹۰	-	-
وجدانی بودن ← سرمایه روان شناختی ← گرایش به کار آفرینی	۰/۲۱۴	۰/۱۴۸	۰/۳۶۲
روان رنجوری ← سرمایه روان شناختی ← گرایش به کار آفرینی	-۰/۲۳۰	-۰/۱۵۳	-۰/۰۷۷
گشودگی به تجربه ← سرمایه روان شناختی ← گرایش به کار آفرینی	۰/۳۱۸	۰/۱۳۰	-۰/۴۴۵

بحث و نتیجه گیری

یافته های پژوهش حاضر نشان می دهد که برون گرایی، وجدانی بودن و گشودگی به تجربه به طور مستقیم و مثبت با سرمایه روان شناختی مرتبط می باشند، همچنین تأثیر مولفه روان رنجوری بر روی سرمایه روان شناختی منفی می باشد. از طرفی ویژگی شخصیتی توافق پذیری با گرایش به کارآفرینی رابطه معنادار نشان نداد؛ این الگوی نتایج با شواهد نوین هم خوانی و برخی اختلاف نظرهای جالب توجه را بازتاب می دهد. توافق پذیری صفتی اجتماعی محور است که با همکاری، صداقت، گذشت، بردباری و مهربانی مشخص می شود و رفتار فرد را در موقعیت های گروهی و روابط بین فردی جهت می دهد. (Barrick & Mount, 1991) افراد با سطح بالای توافق پذیری معمولاً از برخوردهای تهاجمی در مذاکرات و معاملات پرهیز می کنند و رفتارهای مداراگرایانه و یاری رسان از خود نشان می دهند، ویژگی هایی که می تواند انگیزه ورود به کسب و کارهای رقابتی یا اتخاذ سبک های معامله گری سختگیرانه را کاهش دهد (Zhao & Seibert, 2006). از سوی دیگر، توافق پذیری می تواند از طریق تقویت شبکه های حمایتی و سرمایه اجتماعی، به شکل گیری نیت های کارآفرینانه کمک کند؛ یعنی در بستری که حمایت اجتماعی و فرصت های تعامل وجود دارد، رفتارهای همکارانه و اعتماد محور افراد سازگار ممکن است فرصت جویانه شدن را تسهیل کند (Kang, Guzman, & Malvaso, 2023). تباین نتایج مطالعات درباره جهت و اندازه تأثیر توافق پذیری بر گرایش کارآفرینانه غالباً ناشی از نقش عوامل میانجی و زمینه ای است؛ به عنوان نمونه سرمایه روان شناختی، سرمایه اجتماعی، فرهنگ سازمانی و تجربه های پیشین می توانند به طور قابل توجهی مسیر اثرگذاری توافق پذیری را تغییر دهند، به گونه ای که گاهی اثر خنثی یا منفی و گاهی اثر مثبت گزارش شده است (Branca, Intenza, & Doni, 2024). مطالعات تجربی تازه نشان می دهد که پس از مداخلات آموزشی یا تقویت منابع حمایتی، اثر توافق پذیری بر نیت و رفتارهای کارآفرینانه می تواند تقویت شود؛ این یافته ها نشان می دهد که توافق پذیری به تنهایی شرط لازم برای پیش بینی کارآفرینی نیست و باید در تعامل با برنامه های ترویجی ریسک پذیری و فرصت محوری بررسی شود (Tsaknis et al., 2025). به طور مشخص، اهمیت برون گرایی و وجدانی بودن در تقویت مولفه های PsyCap مانند خودکارآمدی و تاب آوری، با نتایج مطالعاتی که رابطه مستقیم صفات بزرگ پنج گانه با سرمایه روان شناختی و صلاحیت های کلیدی را نشان می دهند مطابقت دارد (Hu, Li, & Song, 2023). با توجه به نتیجه به دست آمده می توان گفت که برون گراها عواطف مثبتی از خودشان می دهند و در تعاملات فردی خود تمایل به جمع گرایی دارند و برون گرایی با تمایل به هم نوایی و همدلی در ارتباط است. از طرفی در خودکارآمدی که از مؤلفه های سرمایه روان شناختی است فرد اهداف بزرگ در ذهن خود می پروراند و مسئولیت کارهایش را کاملاً می پذیرد و در هنگام برخورد با موانع پایدار می ماند. وجدانی بودن (مسئولیت پذیری) هم به معنای تمایل به

^۱ - Boot strap

^۲ - Confidence Interval

سازماندهی، خودکارآمدی، قابلیت اعتماد، خویشتن داری، پیشرفت گرایی و منطق گرایی می باشد. همچنین آشکاری نقش گشودگی به تجربه در ترویج نوآوری و استقبال از فرصت ها، یافته های ما را در جهت شواهدی قرار می دهد که گشودگی را پیش بینی کننده قوی گرایش های نوآورانه و جست و جوی فرصت معرفی می کنند (Pandey, Uprety, & Risal, 2023). افراد امیدوار گرایش به تفکر و تجارب مستقل و همچنین نیاز شدیدی به رشد و موفقیت دارند که این در ویژگی گشودگی به تجربه نیز وجود دارد و از طریق نیروی اراده و امید به آینده به اهداف خود می رسند. از سوی دیگر، پیامد منفی روان رنجوری در تضعیف PsyCap و در نتیجه کاهش گرایش به کارآفرینی، با مطالعات موردی و پیمایشی اخیر که اضطراب و ناپایداری عاطفی را مانع رشد منابع روان شناختی و انگیزش نوآورانه می دانند هم راستاست (Chao et al., 2024). از ویژگی های افراد روان رنجور تمایل به تجربه اضطراب، تنش، کم رویی، تفکر غیرمنطقی، خودخوری، زودرنجی، افسردگی و عزت نفس پایین است. که با افزایش آنها سرمایه روان شناختی کاهش پیدا می کند. به طور کلی افراد با ویژگی های روان رنجوری بالا افرادی نگران، عصبی، هیجانی، نا مطمئن، بی کفایت و ترسو هستند و افراد با ویژگی های روان رنجوری پایین افرادی خونسرد، غیر هیجانی، با قدرت، مطمئن و متکی به خود هستند. تفاوت قابل تأمل در عدم معناداری توافق پذیری، با بررسی های مروری اخیر نشان می دهد اثر توافق پذیری بر نوآوری بستگی به زمینه فرهنگی و تعامل با سرمایه اجتماعی یا حمایتی سازمانی دارد، قابل تبیین است و نشان می دهد این صفت احتمالاً نیازمند قرار گرفتن در ترکیب با عوامل محیطی برای آشکارسازی اثرش است (Nguyen, Cao, & Nguyen, 2024). همچنین یافته های پژوهش حاضر درباره اثر مستقیم و میانجی گری سرمایه روان شناختی بر رابطه شخصیت و گرایش به کارآفرینی نیز با مدل های تجربی اخیر هم سوتر است؛ این مطالعات نشان می دهند شخصیت از طریق شکل دهی به منابع درونی PsyCap، توانایی افراد را برای پذیرش ریسک، بازیابی از شکست و پیگیری نوآوری افزایش می دهد و بدین سان هم مسیر مستقیم و هم مسیر غیرمستقیم اثرگذاری را توجیه می کند (Hu et al., 2023; Pandey et al., 2023). این یافته پژوهش ممکن است به دلیل زمینه مشترک ویژگی های شخصیتی، سرمایه روان شناختی و کار آفرینان در عملکرد تاب آوری باشد. تاب آوری از طریق خودکارآمدی بالاتر، امید، و خوش بینی ویژگی های اخیر روان شناختی را تعریف می کند (Xu & Yan, 2017). در مجموع، نتایج حاضر ضمن تأیید ساختار یافته نقش صفات شخصیتی و PsyCap، بر ضرورت ادغام مداخلات فردی (تقویت PsyCap و سازمانی (محیط حمایت گر و تشویق کننده نوآوری) برای ارتقای گرایش به کارآفرینی در میان مدیران مدارس متوسطه تأکید دارد، پیشنهادی که در پژوهش های نوظهور نیز به عنوان یک راهبرد عملی توصیه شده است. به طور کلی تقویت منابع درونی روان شناختی مدیران می تواند هم زمان توانمندساز صفات شخصیتی سازنده و کاهش دهنده تأثیر صفات بازدارنده باشد و به عنوان یک هدف راهبردی در سیاست گذاری و برنامه های توسعه حرفه ای برای افزایش گرایش به کارآفرینی در مدارس مورد توجه قرار گیرد.

پیشنهادهای کاربردی پژوهش

برای تبدیل نتایج پژوهش به اقدام عملی، پیشنهاد می شود وزارت آموزش و پرورش و ستادهای منطقه ای برنامه های توانمندسازی مدیران را طراحی و اجرا کنند که هم زمان به توسعه صفات سازنده شخصیتی و تقویت سرمایه روان شناختی بپردازند؛ این برنامه ها باید شامل کارگاه های ارتقای خودکارآمدی و تاب آوری، آموزش های تصمیم گیری خلاق و مدیریت ریسک، و تمرین های عملی برای افزایش امید و خوش بینی باشد. در سطح سازمانی، لازم است ساختارهایی ایجاد شود که نوآوری را پاداش دهد؛ از جمله تخصیص زمان و بودجه برای پروژه های ابتکاری مدرسه ای، نظام های ارزیابی عملکرد که شاخص های نوآوری و پذیرش ریسک را مد نظر قرار دهند، و کانال های رسمی برای اشتراک گذاری تجربیات موفق و یادگیری از شکست. همچنین توصیه می شود فرایندهای جذب و انتصاب مدیران، معیارهایی از قبیل گرایش های کارآفرینانه و مولفه های PsyCap را در بر گیرد و برای مدیرانی که در این حوزه ها ضعف دارند بسته های توسعه فردی اختصاص یابد. در همین راستا، نظام های ارزیابی عملکرد مدیران را به گونه ای بازطراحی کنند که نوآوری و پذیرش ریسک محاسبه و تشویق شود. ایجاد تیم های داوطلب نوآوری در مدارس و تقویت شبکه حمایتی میان مدیران برای تبادل ایده و مشاوره میان فردی کمک می کند تا اثر صفات شخصیتی مثبت تشدید و اثر صفات بازدارنده کاهش یابد. به عبارتی فضای سازمانی مدارس را به سمت سیاست گذاری که امکان آزمون و خطا، یادگیری از شکست و تشویق ایده های نو فراهم می آورد، تغییر دهند. در نهایت، سیاست گذاران آموزشی باید

برنامه های پایلوت و ارزیابی مداوم را به منظور سنجش اثربخشی مداخلات اجرا کنند و بر اساس داده های به دست آمده به بهینه سازی محتوای آموزش ها و سیاست های تشویقی بپردازند.

ملاحظات اخلاقی

تمامی اصول اخلاقی در این مقاله در نظر گرفته شده است. شرکت کنندگان در جریان هدف پژوهش و مراحل اجرای آن قرار گرفتند. آن ها همچنین از محرمانه بودن اطلاعات خود اطمینان داشتند.

حامی مالی

این مقاله هیچگونه حامی مالی نداشته است.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

- Abbas, M., Shah, S. I. A., & Raza, H. (2023). *Impact of psychological capital and personality traits on entrepreneurial behavior in higher education institutions*. Journal of Entrepreneurship in Emerging Economies. [DOI: 10.1108/JEEE-03-2023-0042]
- Ahmadi, F., Abdollahi, H., Khorsandi Taskouh, A., & Taheri, M. (2024). *Analysis of the current status of educational leadership in Iran's education system*. Educational Leadership Journal, 5(2), 172–195. [DOI: 10.22098/acl.2024.14544.1411]
- Barrick, M. R., & Mount, M. K. (1991). The Big Five personality dimensions and job performance: A meta-analysis. Journal of Applied Psychology, 76(3), 1–26. [DOI: 10.1037/0021-9010.76.3.350]
- Branca, E., Intenza, M., & Doni, F. (2024). Startup entrepreneurs' personality traits and resilience: Unveiling the interplay of prior experience. International Entrepreneurship and Management Journal. [DOI: 10.1007/s11365-024-01023-y]
- Chao, M., Rozgonjuk, D., Elhai, J. D., Yang, H., & Montag, C. (2024). Personality associations with online vs. offline social capital and life satisfaction. BMC Psychology, 12, Article 763. [DOI: 10.1186/s40359-024-02265-9]
- Craig, S. B., & Travis, J. (2022). Personality and entrepreneurial behavior: Relations among entrepreneurship-relevant traits and entrepreneurial status, intentions, and prior venture experiences. Psych, 4(4), 91–108. [DOI: 10.3390/psych4040068]
- Ebrahimi, E., & Khanifar, H. (2025). Identifying the important and fundamental challenges of educational and school management in the horizon of 2025. Applied Educational Leadership, 6(3), 56-79. [DOI: 10.22098/acl.2025.17018.1555]
- Hu, A., Li, X., & Song, H. (2023). *The influence of Big Five personality traits on college students' key competencies: The mediating effect of psychological capital*. Frontiers in Psychology, 14, Article 1242557. [DOI: 10.3389/fpsyg.2023.1242557]
- Kadkhoda, M., PourShafei, H. and Ghasemi, S. (2025). The position, role and challenges of educational leaders: a qualitative research. Applied Educational Leadership, 6(2), 102-121. [DOI: 10.22098/acl.2025.16222.1498]

- Kang, W., Guzman, K. L., & Malvaso, A. (2023). Big Five personality traits in the workplace: Investigating personality differences between employees, supervisors, managers, and entrepreneurs. *Frontiers in Psychology*, 14, Article 976022. [DOI: [10.3389/fpsyg.2023.976022](https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.976022)]
- Mia, M. M., Rahman, M. A., Ahmed, S. F., Iqbal, M. M., & Khan, M. S. (2025). *Entrepreneurial intention: The role of psychological factors and cognitive process in entrepreneurship*. *Revista de Gestão*, 32(1), 19–38. [DOI: [10.1108/REGE-03-2025-0042](https://doi.org/10.1108/REGE-03-2025-0042)]
- Mahfud, T., Triyono, M. B., Sudira, P., and Mulyani, Y. (2020). The influence of social capital and entrepreneurial attitude orientation on entrepreneurial intentions: the mediating role of psychological capital. *Eur. Res. Manag. Bus. Econ.* 26, 33–39. [DOI: [10.1016/j.iiedeen.2019.12.005](https://doi.org/10.1016/j.iiedeen.2019.12.005)]
- Mohammadi, S., Hosseini-Nia, G., & Dastani Mobarakeh, M. (2019). *The mediating role of individual entrepreneurial orientation in the relationship between entrepreneurship education and students' entrepreneurial intention*. *Journal of Entrepreneurship Development*, 16(5), 231–251. [DOI: [10.22059/jed.2023.355074.654141](https://doi.org/10.22059/jed.2023.355074.654141)]
- Nguyen, T. D., Cao, T. H., & Nguyen, T. M. (2024). Psychological capital: A literature review and research trends. *Asian Journal of Economics and Banking*, 8(3), 412–429. . [DOI: [10.1108/AJEB-08-2023-0076](https://doi.org/10.1108/AJEB-08-2023-0076)]
- Neupane, S. M., Bhattarai, P. C., & Lowery, C. L. (2025). *Personality traits in describing entrepreneurial intentions: A sequential mixed methods study*. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 14, Article 50. [DOI: [10.1186/s13731-024-00459-4](https://doi.org/10.1186/s13731-024-00459-4)]
- Pandey, D. L., Uprety, S. K., & Risal, N. (2023). *Personality traits and their impact on the social entrepreneurial intentions of management students: A test of Big Five personality approach*. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 12, Article 72. [DOI: [10.1186/s13731-023-00342-8](https://doi.org/10.1186/s13731-023-00342-8)]
- Shome, M. (2023). *Interrelation between personality characteristics and social capital in formation of entrepreneurial intention: A conceptual framework*. *International Journal of Professional Business Review*, 8(3). [DOI: [10.26668/BUSINESSREVIEW/2023.V8I3.1124](https://doi.org/10.26668/BUSINESSREVIEW/2023.V8I3.1124)]
- Sweetland, S. R., & Hoy, W. K. (2025). *Revealing entrepreneurial acting and thinking among school leaders*. *Journal of Educational Change*. [DOI: [10.1080/15700763.2025.2471373](https://doi.org/10.1080/15700763.2025.2471373)]
- Travis, J., & Craig, S. B. (2022). *Personality and entrepreneurial behavior: Relations among entrepreneurship-relevant traits and entrepreneurial status, intentions, and prior venture experiences*. *Psych*, 4(4), 91–108. [DOI: [10.3390/psych4040068](https://doi.org/10.3390/psych4040068)]
- Tsaknis, P. A., Sahinidis, A. G., Kavoura, A., & Kiriakidis, S. (2025). The differential effects of personality traits and risk aversion on entrepreneurial intention following an entrepreneurship course. *Administrative Sciences*, 15(2), Article 53. [DOI: [10.3390/admsci15020053](https://doi.org/10.3390/admsci15020053)]
- Xu, L . P ., & Yan, H . D . (2017) . *The relationship between self-esteem and social adaptation of children in junior high school: The mediating role of psychological capital . [Social Science Edition]* . *Journal of Jinzhou Medical University*, 15(1), 63–66 . [DOI: [10.13847/j.cnki.lnmu\(sse\).01.019](https://doi.org/10.13847/j.cnki.lnmu(sse).01.019)]
- Zhao, H., & Seibert, S. E. (2006). The Big Five personality dimensions and entrepreneurial status: A meta-analytic review. *Journal of Applied Psychology*, 91(2), 259–271. [DOI: [10.1037/0021-9010.91.2.259](https://doi.org/10.1037/0021-9010.91.2.259)]